

2. Шаповал М. С. Домінанти розвитку фондового ринку в Україні. 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/35.pdf (дата звернення: 15.10.2018).

3. Підсумки торгів за 2017. URL: <http://www.ux.ua/a8801/?nt=304> (дата звернення: 15.10.2018).

4. Шульга О. Фондовий вибух. Чому зростають акції українських компаній. 2017. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/publications/fondovij-vibukh-chomu-zrostaje-vartist-aktsij-ukrajinskikh-kompanij-2449604.html> (дата звернення: 15.10.2018).

5. Фондовий ринок України — світовий лідер росту в 2017 році. 2017. URL: <http://vseprogroshi.com.ua/fondovij-rinok-ukraïni-svitovij-lider-rostu-v-2017-roci-chas-investuvati.html> (дата звернення: 15.10.2018).

Бучок Віталій Мирославович

ст. гр. ФМ– 21, ТНЕУ

Науковий керівник - к.е.н., доцент Шулюк Б.С

ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ: АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ

У сучасному суспільстві процес здійснення державного запозичення відіграє важливу роль в управлінні фінансовою системою України. Оскільки в країні не вистачає власних фінансових ресурсів, то запозичення виступають основою формування фінансових відносин у державі. Позикові відносини стосуються кожної сфери фінансової системи, в тому числі і державних фінансів.

У результаті здійснення державних запозичень виникає державний борг, який представляє собою сукупність заборгованостей держави підприємствам, фінансовим установам, іншим державам, міжнародним фінансовим інститутам. Головним результатом проведення державної політики запозичень на внутрішньому ринку є перерозподіл грошових коштів всередині країни. Основною причиною, яка викликає необхідність використання грошових коштів, залучених на внутрішньому ринку, є дефіцит державного бюджету. В умовах дефіциту фінансових ресурсів держави, відсутності додаткових джерел наповнення дохідної частини державного бюджету виникає необхідність у позикових коштах, які супроводжуються зростанням державної заборгованості, що може загрожувати дефолтом в країні.

У таблиці 1 представлено динаміку державних запозичень в розрізі внутрішніх та зовнішніх у період 2011-2017 рр.

Дані, представлені у таблиці 1 демонструють в цілому зростання державних запозичень у період 2011-2017 рр. на 94 млрд. грн. (з 124,3 млрд. грн. до 174,7 млрд. грн.). Хоча за окремими роками відмічено їх зменшення. Так, у 2011 р. проти 2010 р. обсяг державних запозичень скоротився на 43,6 млрд. грн. і склав 80,7 млрд. грн. Зменшення обсягу державних запозичень також відбулося у 2015 р. у порівнянні з 2014 р. на 88,7 млрд. грн. та у 2017 р. проти 2016 р. на 133 млрд. грн.

Причиною такої ситуації, за звітними даними Рахункової палати України [4], слугувало неповне здійснення запланованих видатків і надання кредитів при перевиконанні доходів, що спричинило виконання державного бюджету за 2015 р. з дефіцитом, меншим від затвердженого його граничного розміру на 40,5% і передбаченого планового обсягу на 42,6%. Фактично за 2015 р. державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 45,16 млрд. грн., або 57,4% плану. Дефіцит державного бюджету у 2015 р. на 32,88 млрд. грн., або 42,1% менше від дефіциту бюджету у 2014 р.

Таблиця. 1.

Динаміка державних запозичень у період 2011-2017 рр., млрд. грн.*

Показники	2011 р	2012 р	2013 р	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р	Темп приросту
Державні запозичення, всього, в тому числі:	80,7	109,8	160,9	322,6	233,9	307,7	174,7	94,0
внутрішні запозичення	53,4	66,8	109,0	227,6	99,0	246,4	103,8	50,4
у % до загального обсягу	66,17	60,84	67,74	70,55	42,32	80,1	59,41	–
зовнішні запозичення	27,3	43,0	51,9	95,0	134,9	61,3	70,9	34,0
у % до загального обсягу	35,83	39,16	32,26	29,45	57,68	19,9	40,59	–

*складено автором на основі даних [2; 3]

У структурі внутрішніх та зовнішніх запозичень за аналізований період перевага надалася внутрішнім запозиченням, які перевищували 50-60% усіх державних запозичень, лише у 2015 р. ця частка скоротилася до 42%. Динаміка абсолютних показників внутрішніх запозичень вказує на їх

зменшення у період 2011 р. проти 2010 р. на 16,6 млрд. грн. з наступним зростанням у 2012-2014 рр. на 174,2 млрд. грн. (з 53,4 млрд. грн. до 227,6 млрд. грн.). У 2015 р. відбулося чергове скорочення обсягів залучення внутрішніх запозичень на 128,6 млрд. грн. (більше як у два рази). Проте, уже у 2016 р. – чергове зростання обсягу внутрішніх запозичень на 147,4 млрд. грн. або у 2,5 рази, абсолютний показник внутрішніх запозичень становив 246,4 млрд. грн. Збільшення обсягу державних внутрішніх запозичень обумовлено необхідністю фінансування дефіциту державного бюджету. У 2017 р. цей показник становив 103,8 млрд. грн.

У 2015 р. на внутрішньому ринку розміщено державних цінних паперів на суму 98,98 млрд. грн., що на 24,8% менше планового обсягу. Зокрема, надходження від розміщення цільових облігацій внутрішньої державної позики для надання кредиту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (41,5 млрд. грн.), додаткової капіталізації Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» (29,7 млрд. грн.) і публічного акціонерного товариства акціонерний банк «Укргазбанк» (3,84 млрд. грн.) становили загалом 75,37 млрд. грн., або 75,8% внутрішніх запозичень. Сума облігацій внутрішньої державної позики в обігу за 2015 р. зросла на 10,4% – до 505,17 млрд. грн. При цьому обсяг цих облігацій у власності Національного банку України збільшився з початку року на 22,6% – до 389,93 млрд. грн., а їх частка в загальному обсязі облігацій, що перебували в обігу, з 69,0% – до 75,12% (див. табл. 2.2). Тобто, як і в попередні роки, основним кредитором державного бюджету на внутрішньому ринку державних запозичень залишався Національний банк України, який придбав облігації внутрішньої державної позики на вторинному ринку [4].

У 2017 р. причиною зростання державного боргу стало фінансування державного бюджету за рахунок державних запозичень, в тому числі за рахунок залучення коштів від ЄС та випуску ОЗДП, капіталізація ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «Державний ощадний банк України» та ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», девальвація національної валюти, курс якої по відношенню до долара США зріс з близько 27,2 грн./дол. США на кінець 2016 року до близько 28,1 грн./дол. США на кінець грудня 2017 року [4].

Механізм залучення позичкових коштів у формі державного внутрішнього запозичення визначається урядом України за погодженням з Національним банком України (НБУ). Йдеться про зобов'язання з випуску державних цінних паперів. Залучення боргових фінансових ресурсів здійснюється на ринку державних цінних паперів. Державні боргові зобов'язання на внутрішньому ринку представлені такими видами цінних

паперів: облігація внутрішньої державної позики (ОВДП), облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання.

Загальноприйнятим показником оцінки здійснення державних запозичень є відношення державного боргу до валового внутрішнього продукту. Так у 2013 році Кабінетом Міністрів України було розроблено Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2013-2015 роки. У документі визначаються цілі державної політики з приводу здійснення державних запозичень, шляхи їх досягнення та очікуванні результати внаслідок дотримання стратегії. Відповідно до цього документу обсяги запозичень у 2015 р. мали становити 125,6 млрд. грн. (але в Законі України «Про державний бюджет на 2015 р.» вони становили 139,4 млрд. грн.). Найбільш яскравим виявом провалу Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2013-2015 роки стали планові та фактичні показники відношення обсягу державного боргу до ВВП. Так у 2014 р. цей показник планувався на рівні не більш як 30,9%, але фактично становив 71,5% ВВП [3].

Відповідно до європейських стандартів такий показник, як відношення державного боргу до ВВП, не повинен перевищувати 60%. Як бачимо на рисунку 2.4, у період з 2011 по 2013 рр. даний показник був у межах норми, проте у 2014 – 2016 рр. він зріс на 41,9% і становив 81,8% з незначним його скороченням у 2017 р. до рівня 71,79%.

Зважаючи на євро інтеграційний курс розвитку України, доцільним, на нашу думку, буде аналіз даного показника у країнах – членах Європейського Союзу. Цікавим фактом, виявленим при аналізі показника відношення державного боргу до ВВП країн ЄС, є те, що даний показник не перевищує 60% тільки у 12 країнах з 28 країн-членів Європейського союзу: Естонія (10,6%), Болгарія (27,6%), Чехія (42,6%), Данія (45,2%), Литва (40%), Латвія (40,9%), Люксембург (23,6%), Польща (50,1%), Румунія (39,8%), Словаччина (53,6%), Фінляндія(43,9%) та Швеція (43,3%), а вісім із цих країн стали учасниками ЄС у 2004-2007 роках. До країн з найвищим показником борг/ВВП належать: Італія (132,1%), Ірландія (109,7%), Кіпр (107,5%), Португалія (130,2%) та Греція (177,1%). Тобто Україна з показником 79,4% у порівнянні з країнами ЄС знаходиться на середньому рівні.

Відповідно до вищезазначеного можна зробити висновок, що державні запозичення безпосередньо впливають на соціально-економічну ситуацію в країні. Використання внутрішніх чи зовнішніх державних запозичень впливає на фінансову безпеку держави. Державні запозичення поступово трансформуються в державний борг, а його рівень з кожними роком стає все більш загрозливим для економіки країни. Проблема підвищення відношення рівня державного боргу до ВВП стосується не лише України, але й країн з розвиненим рівнем економіки.

Література:

1. Аналітична записка: Аналіз сучасного стану державного боргу та ключові напрями забезпечення боргової безпеки України URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2018_analit/derzh (дата звернення: 15.10.2018).
2. Аналітичний огляд стану державного боргу України та його вплив на фінансовий ринок України станом на 01.09.2018 року URL: http://rurik.com.ua/documents/research/REVIEW_debt.pdf (дата звернення: 17.10.2018).
3. Вахненко Т.П. Взаємодія політики державних запозичень і грошово-кредитної політики у забезпеченні розвитку фінансової системи України. *Банківська справа*. 2008. №2. С. 83-94.
4. Звіт про результати аналізу звітності щодо державного та гарантованого державою боргу. Рахункова палата. 2017. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753206/Zvit_16-3_2017.pdf?subportal=main (дата звернення: 18.10.2018).

Василишин Віталій Анатолійович

ст. гр. Фзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник - д.е.н., професор Кізіма Т.О.

МОНІТОРИНГ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку української економіки серед різновидів банківського кредитування значний потенціал, на нашу думку, має іпотечне кредитування, адже саме воно є тим дієвим інструментом, який дає можливість домогосподарствам задовольнити власну потребу у житлі через реалізацію програм банківського іпотечного кредитування під заставу нерухомості.

Насамперед зазначимо, що аналіз стану іпотечного кредитування вітчизняних домогосподарств свідчить про нестабільність його розвитку в Україні. Це передусім зумовлено тим, що сьогодні українці не повною мірою погоджуються на умови, які пропонують їм банківські установи щодо такого виду кредиту.

Відтак розглянемо динаміку обсягу іпотечних кредитів, які були надані вітчизняними банками домогосподарствам України упродовж п'яти останніх років (табл. 1).

Як свідчать дані табл. 1, динаміка обсягу іпотечних кредитів, наданих вітчизняним домогосподарствам, має тенденцію до зниження (а у 2017 р. – до стрімкого зниження: більше, ніж на третину обсягу 2016 р.). Динамічне падіння обсягів іпотечних кредитів, на нашу думку, спричинене низкою